

Какво знаем от науката за аутизма?

Новини | Наука | Общество | на 30.04.2024 02:00 | от Константина Василева-Славейкова

Защо говорим за това?

Искаме да ти помогнем да разбереш някои сложни теми през погледа на науката.

Какво е аутизъм?

Думата "аутизъм" идва от "ауто", което значи "свой, на себе си". И наистина хората с аутизъм усещат, мислят и реагират по свой начин - различен от типичния. Има и други видове различна работа на мозъка. Всички те се наричат "невроразнообразие". Това значи, че не са заболяване, а просто част от пестротата на човешкия вид.

Но какво отличава аутизма?

Представи си, че разказваш история в междучасието. Ако я разкрасиш с "И тогава с колелото хвърчах със 100 километра в час!", всички ще разберат, че казваш: "Карах много бързо!". Никой няма да помисли, че буквално са били над 100 километра.

Деца с аутизъм обаче може да реагират съвсем различно. Някои ще пресметнат наум скоростта и ще отговорят като възрастни ("С твоя ръст не можеш да караш с повече от 1.5 км в час").

Повечето ще разберат буквалния смисъл на думите, но не и кога нещо е "образно казано" или просто шега. Някои ще сменят темата неочаквано ("Аз обичам да наблюдавам жабите до езерото"). На повечето ще им е трудно да те погледнат в очите. Някои дори може да направят странен жест с ръка или да издадат неочакван звук ("Иииии!"). Ако има много шум или нещо ги смущава, може дори да се развикат и раздразнят без видима причина.

Нито една от тези реакции не е заради теб. Нервната им система работи различно и отнема време да се успокои.

Що е то "спектър"?

Сигурно си мислиш: "Чакай малко, горните примери са съвсем различни!". Съвсем правилно!

Аутизмът се проявява по най-различни начини. Затова говорим за **аутистичен спектър**. "Спектър" означава множеството нюанси между две крайности. Представи си как е при цветовете - между жълтото и червеното има патешко жълто, прасковено оранжево, портокалово оранжево, коралово червено...

По същия начин в аутизма може да има много нюанси...

В единия край са **високофункционаращите** аутисти. Те обичат навици и подробни списъци и са абсолютни перфекционисти. На 5-6 години предпочитат задачи по математика пред игра на криеница. Като Шелдън от "Теория на големия взрив". Или пък се фокусират ден и нощ върху една тема, без да мислят за нищо друго, като Грета Тунберг и климатичните промени.

В другия край на спектъра са деца, за които може да е трудно дори да говорят. Понякога викат, махат с ръце и се разстройват силно от привидно обикновени неща като силен шум, ярки светлини и много хора. Силните емоции и физически усещания натоварват нервната система и тя може да изпадне в криза.

Д-р Стивън Шор от университета "Аделфи" е аутист и казва: **Ако срещнеш един човек с аутизъм, с те срещнали... един човек с аутизъм** С други думи: не може от един да си правиш извод за всички: толкова са различни.

Причини

Най-сериозните изследвания показват, че роля имат неща като гените, мутациите (непредвидимите промени) в тях, възрастта на родителите и влиянието на средата върху организма (дори преди раждане). Невроучените силно се вълнуват от темата. Уважавана теория е, че аутизмът нарушава развитието на т.нар. "модел на ума/съзнанието". Това е умението на децата от малки да правят предположения как и какво мислят другите и как да се реагира.

Едно от най-големите досега изследвания разглежда **данни за 2 милиона деца**. Това дава много информация: обикновено се изследват под 100 или до няколко хиляди души. Изследването показва, че **около 80% от риска за развитие на аутизъм е свързан с гените**. Забеляваш ли, че не са

100%? За сложните състояния често има сбор от причини. Не вярвай в простите обяснения само с едно нещо. Особено ако са изследвани много малко на брой хора.

Попитай

Всяко дете с аутизъм е различно. Не слагай всички под един знаменател. Ако познато дете има такава диагноза: поинтересувай се, питай. Най-добре: родителите на детето. Те го познават най-добре и са обсъдили подробно какво помага със специалисти. На слухове и клюки не бива да се разчита.

Въпросника към тази статия можеш да решиш онлайн на:
[/book/4371-kakvo-znaem-za-autizma-ot-uchenite](#)

Сканирай този QR-код и влез директно във въпросника ->

©"Вижте" е издание на Фондация Гутенберг 3.0. Всички права са запазени

